

siasme gooien op lessen, cursussen en lezingen . . . Zo waren wij, toen wij in Buchenwald kwamen, ook, maar nu is het bij ons een beetje geluwd.¹

Uiteraard had het samenzijn met de anti-verzet-gijzelaars voor de Indische een groot voordeel: voor het eerst werden zij ingelicht over wat zich, althans voorzover de anti-verzet-gijzelaars dat wisten, in de voorgaande periode in bezet gebied afgespeeld had. Van belang was ook dat de groep van die anti-verzet-gijzelaars een veel bredere sociale samenstelling had dan de Indische groep (daarvan gaven wij al een beeld in deel 5). 'Er was in dat treffen', aldus Geyl, 'voor ons iets bijzonder verfrissends. 't Was of wij na meer dan anderhalf jaar terzijde gestaan te hebben, opeens weer in de problemen, in de noden en verwachtingen van de Nederlandse samenleving onder de bezetting ondergedompeld werden.'² Die frisheid bleef evenwel niet gehandhaafd – bovendien deden zich twee omstandigheden voor die de tegenstelling tussen de Indische en de anti-verzet-gijzelaars markeerden. De eerste was dat medio augustus vijf anti-verzet-gijzelaars gefusilleerd werden (daarover straks meer), de tweede dat de bezetter omstreeks diezelfde tijd als gevolg van een artikel in het weekblad van de NSB, *Volk en Vaderland*, waarin verontwaardigd opgemerkt was dat de gijzelaars in de Brabantse kampen meer pakketten kregen dan de Nederlandse vrijwilligers aan het Oostelijk front, het Nederlandse Rode Kruis het verbod oplegde, nog pakketten naar die kampen te sturen (familieleden mochten met de rechtstreekse toezending van eigen pakketten doorgaan). De pakketten van het Internationale Rode Kruis kregen nu dus extra betekenis; die pakketten ('met heerlijke blikjes vlees'³) waren evenwel louter voor de Indische gijzelaars bestemd. Er ontstonden spanningen. 'Het niet doorgaan van onze vrijlating heeft ons', aldus van Wermeskerken eind september '42 in zijn dagboek,⁴

'prikkelbaar, onverschillig en veeleisend gemaakt . . . Wij vrezen dat onze groep verloren zal gaan in en vroeg of laat gelijkgeschakeld zal worden met de andere gijzelaars hier, terwijl wij toch onder internationaal toezicht staan en daaruit bijzondere privileges voortvloeien die we niet gaarne zouden missen. Bovendien

¹ H. van Wermeskerken: *Dagboek* (18 mei '42) in Rijshouwer en van Wermeskerken: *Vier jaar Indisch gijzelaar*, p. 142. ² P. Geyl: Voorwoord in *O vrijheid . . . ! Sonnetten* (1945), p. VIII. ³ R. H. Boer: *Van Buchenwald naar Vught (via Haaren en St. Michielsgestel). Een relaas van vier jaren internering* (z.j.), p. 107. ⁴ H. van Wermeskerken: *Dagboek* (30 sept. 1942) in Rijshouwer en van Wermeskerken: *Vier jaar Indisch gijzelaar*, p. 155.